

jar 2000 • číslo 1 / VI.



* člen IASP



* člen EFIC

Slovenská spoločnosť pre štúdium a liečbu bolesti

Predseda:

MUDr. Marta Kulichová, CSc.
ACHB-KAIM, MFN
Kollárova 2, 03659, Martin
Tel: 0842 / 4203 850, 4135 001
Fax: 0842 / 4134 157
E-mail:
vyskoc @sco.medicalh.sk

Výbor SSŠLB:

MUDr. Darina Hasárová
MUDr. Stanislav Fabuš
MUDr. Igor Martuliak
MUDr. Ľubomíra Nemčíková
MUDr. Ján Štefan
MUDr. Zuzana Turčániová

Redakčná rada:

šéfredaktor:

MUDr. Igor Martuliak
členovia redakčnej rady:
MUDr. Darina Hasárová
MUDr. Dušan Broďáni

Adresa redakcie:

MUDr. Igor Martuliak
Centrum bolesti
NsP F.D.Roosevelta
Banská Bystrica, 975 17
tel.: 088/441 2179
E-mail: picubb@psgnetbb.sk
(subject označiť: Martuliak)

Z obsahu:

- príhovor predsedníčky
- list členom v novom šate
- činnosť výboru SSŠLB
- štatistika činnosti pracovísk
- informácia o 8. dialógoch o bolesti
- algeziologická sekcia SLK
- letné stretnutie algeziológov
- voľby do výboru SSŠLB
- Kto sme?
- zo zahraničnej tlače
- informácie o odborných akciách
- nové knihy a časopisy IASP

1. Príhovor predsedníčky.

Niektoré veci, o ktorých chcem hovoriť, sú mnohým z Vás, ktorí sa pravidelne zúčastňujete výročných kongresov našej spoločnosti známe, napriek tomu si dovoľím aj pár retrospektívnych poznámok. Myslím si totiž, že každá spoločnosť, ktorá chce napredovať, musí poznať svoju históriu a nadväzovať na ňu.

V minulom roku sme oslávili 15 rokov liečby bolesti na Slovensku. Oficiálnu liečbu bolesti u nás datujeme od 1. marca 1984, kedy MUDr. Stanislav Fabuš otvoril prvú ambulanciu chronickej bolesti a odvtedy sa dôležité medzníky histórie liečby bolesti spájajú s Martinom. V roku 1990 vznikla Sekcia pre liečbu bolesti (SLB) pri Slovenskej spoločnosti anesteziológie a intenzívnej medicíny. V roku 1991 vznikla v Píerove československá Spoločnosť pre štúdium a liečbu bolesti a členovia SLB sa stali jej súčasťou. Po rozdelení federácie v roku 1993 bola v Martine založená Slovenská spoločnosť pre štúdium a liečbu bolesti (SSŠLB) a začala tradícia výročných kongresov pod názvom Slovenské dialógy o bolesti. Prvé tri organizovalo pracovisko z Martina – dve v Martine a tretie v Žiline. Ďalšie kongresy sa konali v Bratislave, v Prešove, na Táloch, v Nitre. Tohoročné 8. Slovenské dialógy o bolesti sa budú konať 8.-9. septembra 2000 v Košiciach.

Medzinárodné aktivity SSŠLB datujeme od 6. Svetového kongresu bolesti v Paríži. V roku 1994 sa SSŠLB stala členom IASP (International Society for Study of Pain) vo formácii a členom EFIC (European Federation of IASP Chapters). V auguste 1999 na 9. Svetovom kongrese bolesti vo Viedni sa SSŠLB stala riadnym členom IASP. Táto skutočnosť má pre nás mimoriadny význam, nakoľko IASP hlavne po kongrese vo Viedni, proklamuje výraznejšiu podporu svojim členom, vyjadrenú hlavne v podpore vzdelávania a inkorporácii liečby bolesti do štátnej politiky. Na poslednom zasadnutí exekutívy IASP (december 1999) bola iniciovaná užšia spolupráca s WHO a prostredníctvom WHO zaslanie informačných listov ministrom zdravotníctva 196 krajín.

Dlhoročné snahy o legitimitu odboru boli korunované úspechom v roku 1998, kedy sa algeziológia stala samostatným nadstavbovým medicínskym odborom a bol menovaný hlavný odborník MZ pre algeziológiu. Žiaľ, tento fakt neumožnil ďalší rozvoj liečby bolesti na Slovensku, nakoľko posledné dva roky platí moratórium pre otváranie nových ambulancií a lôžok. V súčasnosti sa pridružili ďalšie problémy: MZ reviduje funkcie hlavných odborníkov, pre „lepšiu funkčnosť“ znižuje ich počet. Jedným z odôvodnení je, že je proti kumulácii funkcie predsedu odbornej spoločnosti a hlavného odborníka (aj náš prípad), lebo podľa MZ ide o stret záujmov. Napriek tomu, že som na funkciu hlavného odborníka rezignovala a z poverenia Výboru SSŠLB podala návrh na obsadenie funkcie MUDr. Ľubomírou Nemčíkovou, táto situácia bola korunovaná listom z MZ SR zo dňa 31.3.2000, v ktorom mi MZ oznamuje „zrušenie funkcie hlavného odborníka čiastkového (!) odboru algeziológia, ktorý bol zaradený pod hlavného odborníka základného odboru AIM“. Otázne je naďalej zastrešenie odboru funkciami krajských odborníkov, aj keď návrh na ich menovanie bol podaný. Komunikácia s MZ SR je veľmi komplikovaná a väčšinou jednostranná zdola nahor.

Postgraduálne vzdelávanie je zatiaľ zastrešené SPAM (Slovenská postgraduálna akadémia vzdelávania), na jej detašovanom pracovisku Katedry AIM v Martine. Návrh na zriadenie subkatedry algeziológie pri Katedre AIM nebol akceptovaný, nakoľko ešte nebola prijatá Vyhláška o vzdelávaní. Oficiálna odpoveď SPAM je, že po prijatí Vyhlášky nie je námietok ku zriadeniu subkatedry, miesto prednostu bude obsadené konkurzom.

Rok 2000, nie je len prelomovým rokom milénia, pre našu odbornú spoločnosť je to aj rok volieb. Posledná plenárna schôdza SSŠLB v Nitre schválila naše nové smerovanie aj v tejto oblasti. Chceme zabezpečiť kontinuitu vedenia spoločnosti a preto podľa pravidiel IASP zostane poledný predseda odbornej spoločnosti členom výboru vo funkcii „immediate past president“, posledný podpredseda sa stane úradujúcim predsedom na nasledujúce funkčné obdobie. Novozvolený výbor si zvolí svojho predsedu, ktorý bude predsedom odbornej spoločnosti v budúcom volebnom období, v súčasnom období bude zastávať funkciu podpredsedu. V tomto roku nadvezujeme užšiu spoluprácu s českou Spoločnosťou pre liečbu bolesti a začíname tradíciu spoločných kongresov, budú sa poriaďať každoročne, striedavo v Čechách a na Slovensku. II. Česko-slovenské dialógy o bolesti budú 19.-21. októbra 2000 v Rožňove pod Radhoštem. Prajem vám veľa spokojnosti v osobnom a profesijnom živote a teším sa na osobné stretnutie na niektorom z našich odborných podujatí

Marta Kulichová

2. List členom v novom šate! Od minulého roku v nás dozrievala myšlienka skvalitnenia formy aj obsahu informácií, ktoré vám poskytujeme formou pravidelných Listov členom. Po niekoľkých návrhoch



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice



SOLVAY
PHARMA

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB

sme sa rozhodli zmeniť kvalitu i formu správ z činnosti a udalostí v našej SSŠLB práve touto zmenou výzoru aj náplne spravodaja, ktorý držíte v rukách. Iste ste si všimli, že sa výrazne približuje forme informácii z IASP a EFIC. Kriedový papier, dvojstránka, ako aj kvalita tlače by mali tento oficiálny orgán SSŠLB priblížiť európskej úrovni. Zmenili sme aj názov listu na Spravodaj SSŠLB. Bude vychádzať pravidelne 4x ročne. V hlavičke preto uvádzame aj príslušné obdobie roka, ako aj poradové číslo Spravodaja. V hlavičke sú uvedené logá IASP a EFIC, ktorých sme už riadnymi členmi. V tomto období prebieha (z viacerých návrhov) výber loga SSŠLB. Po jeho ukončení bude uvádzané v záhlaví oficiálnych dokumentov našej Spoločnosti. V zápatí prvej strany sú uvedené logá generálneho i oficiálneho sponzora algeziologickej spoločnosti. Na prednej strane sme z praktických dôvodov umiestnili aj adresár predsedu a zloženie Výboru SSŠLB, ako aj redakčnú radu Spravodaja s adresou redakcie. Boli by sme radi, keby ste sem mohli poslať svoje návrhy a pripomienky či už k vzhľadu Spravodaja SSŠLB, alebo k jeho obsahu. Všetkými sa budeme na Výbore zaoberať a tie najpodnetnejšie akceptujeme.

3. Činnosť výboru: výbor SSŠLB sa v tomto roku zišiel jedenkrát, dňa 4.2.2000 v Martine. Riešili sa viaceré problémy: z oblasti vzdelávania (potiaže so zriadením subkatedry algeziológie), príprava 9. Slovenských dialógov o bolesti v Košiciach, spolupráca s poisťovňami, príprava novej formy listu členom (ktorú máte pred sebou), príprava volieb do výboru SSŠLB, ako aj informácia o príprave Žilinského pracovného dňa Dr. Broďánim a informácia o podpise sponzorských zmluv s ff. SLOVAKOFARMA a SOLVAY PHARMA. Podrobnejšie informácie o niektorých bodoch sú uvedené ďalej. Najbližšie zasadanie Výboru SSŠLB bude dňa 7.4.2000 v Martine.

4. Štatistika činnosti pracovísk liečby bolesti za rok 1999. Na základe dotazníkov SSŠLB za rok 1999 pôsobí na Slovensku 32 ambulancií pre liečbu bolesti. Ako vidno z priloženej tabuľky nie sú to tie isté ambulancie ako v minulom roku, aj keď počet súhlasí. 9 pracovísk, ktoré sme registrovali v minulom roku neposlalo dotazníky. Nevieme, či zabudli, alebo zastavili svoju činnosť. Pravdepodobne si neuvedomujú, že ich pôsobenie aj v styku s poisťovňami v súčasnosti môže garantovať len Výbor odbornej spoločnosti.

adresa	psč	telefón	prac. doba	vedúci lekár	noví	mal.	ben.	vyšetř.
Bánovce nad Bebravou	957 12	0832/621535	Po,Pi:7,00-15,30	Pastierik Ivan				
Banská Bystrica, Nám. Svobodu	975 17	088/4412179	7,00-15,30	Martuliak Igor	500	123	377	6278
Bojnice, Nemocničná 2	972 01	0862/5112178,188	Po,Str,Pi:9,00-15,00	Mazanová Daniela				
Bratislava, Grosslingova 37	811 09	07/52967851	7,00-15,30	Odrejkovičová Alena	198	9	189	2780
Bratislava, Heydukova 10	812 50	07/59249246	7,30-16,00	Turčániová Zuzana	128	98	30	912
Bratislava, Klenova 1	833 10	07/59378	7,30-16,00	Nemčíková Ľubomíra				
Bratislava, Mickiewiczova 13	813 69	07/3590273	Po,Št:13,00-15,00	Feketová Soňa				
Bratislava, Nám. SNP 10	814 65	07/52964901	4hod/týž.	Mišíková Ivana	76	10	66	441
Bratislava, Partizánska 27	811 03	07/54412900	2x 2hod/týž.	Lesná Viera	5	2	3	15
Bratislava, Zahradnícka 40	821 08	07/55564475-217	Ut:poob,Pi:doob	Salamonová Eva	38	8	30	418
Brezno, Banisko 1	977 01	0867/6114035	Po:celý, St:poob	Longauerová Anna	94	27	67	1754
Dubnica Nad Váhom, CIII, Poliklin.	018 41	905488907	Pi:	Cíbbik Viliam	62	12	50	720
Galanta, Hodská 373/38	924 00	0707/2444,kI.311	Ut:poob,Št:9,00-14,00	Kleisner Gabriel	117	46	71	150
Handlová, SNP	972 51	0862/475011	Št:11,00-15,30	Pastucha Miroslav				
Ilava, Štúrova 3	019 03	0827/465135	St: 9,00-13,00	Pavlaček Miroslav				
Kežmarok, Huncovská	060 61	0968/4512272	8,00-13,00	Stankovič Ján	56	11	45	237
Košice - Šaca, Lúčna 57	040 22	095/731-379,-261	Po,St: 7,00-13,00	Šujanová Alena	147	31	116	675
Košice, Murgašova 1	040 86	095/6511116-43362	Ut,Št,Pi: 13,00-15,00	Gazdag Stanislav	54	22	32	176
Košice, Tr.SNP 1	040 00	095/2171,2818	2x 2hod/týž.	Kotusová Božena	30	7	23	127
Levoča, Probstnerova cesta 2	054 01	0966/451265-397	Po,St,Pi:8,00-14,00	Neupaverová Viera	76	23	53	1218
Lučenec, Nám.republiky 14	984 39	0863/22710		Slivková Edita	11	2	9	20
Martin, Kollárova 2	036 59	0842/4203850	7,00-15,30	Kulichová Marta	284	140	144	2949
Martin, Priehradka 6	036 01	0842/4238324	7,30-15,30	Fabuš Stanislav	371	102	269	2926
Michalovce, Špitálska 1	071 01	0946/416379	Po,Ut,Št:13,00-16,00	Somošová Marcela				
Myjava, Staromyjavská 59	907 01	0802/212721-5	p.p.	Zongora Jaroslav	23	5	18	51
Nitra, Špitálska 6	950 01	087/545461	Po: doob,Ut,Št:celý	Mičiaková Katarína	130	60	70	1212
Nové Mesto nad Váhom, Dibrovova	915 01	0834/7718985	7,00-15,30	Bognár Martin	52	3	49	105
Nové Zámky, G.Czuczora 1	940 01	0817/6/420768	denne 30 min.	Kačinec Jozef	16	11	5	67
Poprad, Banická 803/28	058 01	092/7125431	Po:doob,Št:poob	Králiková Valéria	32	2	30	228
Považská Bystrica, Nemocničná 986	017 01	0822/4304239	St,Pi:8,00-12,00	Práčeková Naďa	64	17	47	924
Prešov, Hollého 14	081 81	091/7011608	7,00-15,30	Hasárová Darina	126	36	90	1243
Púchov, Pod Váchovcom	017 22	0825/605355	Št.	Cíbbik Viliam				
Revúca, Litovelská 25	050 13	0941/4421743		Vigodová Tatiana	60	35	25	60
Rimavská Sobotka, Šrobárova 2	979 01	0866/5624011-304	7hod/týž.	Nincová Mária	76	26	50	378
Senica, Štefánikova 700/11	905 01	0802/512122	7,30-15,30	Potúček Ján	231	12	219	3951
Spišská Nová Ves, Jánského 1	052 01	0965/4422274	7,00-15,30	Zelený Štefan	35	2	33	145
Topoľčany, Pavlovova	955 01	0815/351255	Ut,Št:13,00-15,30	Dragúňová Helena	36	9	27	353
Trenčín, Legionárska 28	911 71	0831/566257	Po,St,Pi:9,00-13,00	Kraus Daniel				
Vranov nad Topľou, Hlovíková	093 28	0931/22741	Št:od 16,00, Pi:celý	Štefan Ján	487	56	431	835
Zvolen, Kuzmányho nábrežie 28	960 89	0855/5201288	Po,St: 9,00-15,00	Kelementová Monika	239	64	175	1612
Žilina, V.Spanyola 43	012 07	089/5110454	Po,St: celý, Pi:doob	Broďáni Dušan	207	79	128	2188

Pracoviská v tmavom poli neposlali dotazník za rok 1999, Výbor SSŠLB nemôže garantovať ich existenciu.

Na základe dotazníkov môžeme konštatovať, že za rok 1999 sme vyšetřili 4061 nových pacientov, 1090 s nádorovou a 2971 s nenádorovou bolesťou, u ktorých sme urobili celkovo 35148 vyšetření. Najviac vyšetření bolo urobené na pracoviskách v Banskej Bystrici (6278), v Senici (3951), v Martine: Kulichová (2949) a Fabuš (2926), v Bratislave: Ondrejkočiová (2780). Najviac nových pacientov bolo vyšetřených na pracoviskách v Banskej Bystrici (500), vo Vranove n.Topľou ((487), v Martine: Fabuš (371) a Kulichová (284), v Žiline (239). Najviac



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

**8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice**



**SOLVAY
PHARMA**

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB

pacientov s nádorovou bolesťou bolo vyšetrených na pracoviskách v Martine: Kulichová (140) a Fabuš (102), v Banskej Bystrici (123), v Bratislave: Turčániová (98), v Žiline (79). Najviac pacientov s nenádorovou bolesťou bolo vyšetrených na pracoviskách vo Vranove a Topľou (431), v Banskej Bystrici (377), v Martine: Fabuš (269), v Senici (219), v Bratislave: Ondrejkočiová (189).

Uvádzané údaje sú na základe zaslaných dotazníkov, zatiaľ ich nechcem komentovať. Pre našu ďalšiu činnosť si však je potrebné uvedomiť, že sa snažíme v styku s poisťovňami presadiť špecifickosť a časovú náročnosť našej práce. Na nové vyšetrenie pacienta s chronickou bolesťou požadujeme časový limit 1 hodinu, na kontrolné vyšetrenie 30 minút.

5. Informácia o 8. dialógoch o bolesti. Spolu s informačným listom dostávate aj prvú informáciu odbornom podujatí v Košiciach. Keďže sú v tomto roku plánované dve odborné podujatia, vedecký výbor rozhodol zaradiť do programu 4 vyžiadané prednášky na tému Viscerálna bolesť. Vlastné osobné poznatky, či skúsenosti však v rámci diskusie môžete prezentovať aj Vy vo forme diskusného príspevku v trvaní 5 minút. V bloku paliatívnej medicíny radi privítame nové poznatky a skúsenosti zo života paliatívnych a hospicových pracovísk.

6. Príprava algeziologickej sekcie pri SLK. V rámci poslednej plenárnej schôdze v Nitre vystúpil Dr. Cibík s návrhom založiť Algeziologickú sekciu Slovenskej lekárskej komory. V záujme koordinovaného postupu pri riešení legislatívnych problémov a pri etablovaní algeziológie v systéme zdravotnej starostlivosti výbor navrhoval úzku spoluprácu iniciátorov. Keďže návrh na založenie sekcie podaný Dr. Cibíkom na Prezídium SLK nebol vypracovaný v spolupráci s Výborom SSŠLB, zaslali sme na Prezídium SLK vlastný návrh. Prezídium SLK sa zaoberalo obidvoma návrhmi a losovaním z obidvoch prípravných výborov vytvorilo jeden zložení: MUDr. Cibík, MUDr. Ondrejkočiová, MUDr. Kulichová, MUDr. Hasarová. Tento výbor predloží na XI. Sneme SLK spoločnú žiadosť o zriadenie sekcie algeziológov SLK a jeho úlohou bude zorganizovať voľby do výboru sekcie.

7. Letné stretnutie algeziológov. Aj v tomto roku pokračuje tradícia letných stretnutí algeziológov v poradí štvrtou stretnutím, ktorú organizujú banskobystrickí kolegovia Dr. Martuliak a Dr. Kráľinský. Bude sa konať v termíne 30. júna až 2. júla v obci Bystrá pri Táloch – okres Brezno (Chata IPS), v ktorej sa už konalo prvé Letné stretnutie. Minulé roky uvádzaný názov "neformálne" stretnutie viac platí nebude. Po dohode výboru sme sa rozhodli upraviť priebeh týchto stretnutí. Popri jarnej (žilinskej) a jesennej akcii (Dialógy o bolesti) sa bude sa jednať o tretiu odbornú (odbornú - spoločenskú) akciu našej SSŠLB. Okrem relaxácie a rekreácie v peknom prostredí Nízkych Tatier a utužení spoločenských kontaktov medzi algeziológmi by sme chceli počas 3 denného pobytu usporiadať i edukačný teoretický seminár na predom určenú tému. Na tento rok sme sa rozhodli podrobnejšie prebrať problematiku vyšetrenia pacienta na algeziologickej ambulancii a jednotnej dokumentácie. Preto žiadame, aby sa z každého pracoviska bolesti na tejto akcii zúčastnil aspoň jeden zástupca. Členovia výboru majú, ako vždy, účasť povinnú. Program by mal vyzeráť nasledovne: piatok poobede príchod a prezentácia, doobeda odborný seminár, poobede voľný program a zasadanie výboru SSŠLB, podvečer spoločenský večer pri táboráku a v nedeľu voľný program a odchod. Ako predošlé roky by sme chceli aspoň časť stravovania vykryť sponzorsky (spoločenský večer, zrejme sobotný obed), účastník by si hradil iba ubytovanie zrejme s raňajkami. Cena ubytovania na osobu za noc je 200 Sk (táto istá suma sa hradí aj za plnú penziu na deň). Podrobné informácie budeme zasielať začiatkom júna prihláseným záujemcom. Preto prosíme tých, ktorí majú chuť sa tohoto stretnutia zúčastniť, aby nám posielali prihlášky do konca mája na adresu redakcie Spravodaja (Dr. Martuliak). Na chate IPS je obmedzený počet 42 lôžok, ale zatiaľ nikdy s ubytovaním problémy neboli. Preto je teoreticky možné (po dohovore s organizátormi a to pár dní pred akciou) v nevyhnutných prípadoch zobrať so sebou i rodinných príslušníkov (partnera). Z každej tejto odbornej akcie by sme chceli vydať aj zborník s obsahom seminára, ktorý by slúžil zároveň ako edukačný záväzný materiál pre pracoviská bolesti. Zatiaľ sa nám všetky tri letné stretnutia vydarili ku všeobecnej spokojnosti účastníkov, takže sa aj teraz tešíme na stretnutie s Vami.

8. Voľby do výboru SSŠLB:

Ako sme už avizovali v poslednom liste členom, tento rok prebiehajú v našej Spoločnosti voľby do výboru SSŠLB. Dúfame, že ste všetci dostali hlasovacie lístky a zoznam členov v poriadku. Posledný termín ich návratu bol koniec marca. Po vyhodnotení prvého kola – kedy ste mali vybrať zo zoznamu 14 mien – nám ostalo 14 kandidátov, ktorých zoznam Vám predkladáme nižšie. Z neho, prosíme, v II. kole vyberte 7 členov výboru SSŠLB. Títo na najbližšej schôdze po voľbách zvolia predsedu (na ďalšie funkčné obdobie), podpredsedu a obsadia sa funkcie členov výboru. Podľa stanov IASP sa v nasledujúcom období (teda na nasledujúce 4 roky 2000-2004) automaticky stáva predsedom spoločnosti terajší podpredseda a bývalý predseda ostáva radovým členom výboru. To znamená, že nový výbor bude mať 9 členov (7 nových a 2 z minulého výboru) a teraz zvolený predseda sa ujme svojej funkcie až po uplynutí 4 rokov. Tento na prvý pohľad komplikovaný spôsob volieb zabezpečí kontinuitu činnosti výboru aj v tom prípade, že sa do nového výboru nezvolí žiadny člen starého. Pripomíname, že tento systém volieb bol odsúhlasený na ostatnej plenárnej schôdze v Nitre a vychádza zo stanov IASP, ktorej sme od minulého roku riadnym členom. Hlasovacie lístky do druhého kola vám posielame spolu s týmto Spravodajom. Je smutné až zarážajúce, že tak dôležitej udalosti, ako sú voľby do výboru, sa v I. kole zúčastnilo iba 44 členov SSŠLB (z 207!). Preto prosíme o výraznejšiu účasť každého z vás na dianí našej Spoločnosti, ako aj o dodržanie termínu odoslania volebných lístkov, ktorý bude pre druhé kolo koniec mája! Zasielajte ich na adresu predsedu volebnej komisie Dr. Martuliaka (adresa redakcie Spravodaja).

Zoznam 14 kandidátov do výboru SSŠLB zvolených v prvom kole zoradených podľa počtu hlasov: Igor Martuliak, Stanislav Fabuš, Ľubomíra Nemčíková, Dušan Broďáni, Karol Kráľinský, Zuzana Turčániová, Peter Beržinec, Mária Očenášová, Alena Šujanová, Eva Salamonová, Oto Masár, Ireneusz Przewlocki, Katarína Mičiaková, Alena Ondrejkočiová. Dr. Kulichová (2. miesto) a Hasarová (6. miesto) boli zo zoznamu vybrané, pretože podľa pravidiel volieb postupujú do Výboru SSŠLB automaticky.

9. Kto sme?

Na tomto mieste začíname s novou tradíciou uverejňovania príspevkov o pracoviskách bolesti z celého Slovenska. Dnes si Vám dovoľme predstaviť pracoviská v Martine. Príspevok poslala Dr. Kulichová.

Ambulancia pre liečbu bolesti v MFN v Martine.

Je prvé pracovisko pre liečbu bolesti na Slovensku, otvoril ho v roku 1984 primár MUDr. Stanislav Fabuš. Organizačne je súčasťou Kliniky anesteziológie a intenzívnej medicíny MFN a JLF UK. Vedúcou lekárkou je MUDr. Marta Kulichová, CSc. Má ambulantného lekára, cirkulujúceho lekára po 1. atestácii z AIM, staničnú a ambulantnú sestru. Interdisciplinárny prístup je zabezpečený spoluprácou s ďalšími odbornými lekármi MFN. Pracovisko má ambulanciu, denný stacionár s tromi lôžkami a zákroké lôžko s vybavením na základnú resuscitáciu a monitorovanie. Lôžka na hospitalizáciu poskytujú podľa potreby lôžkové oddelenia MFN. Pracovisko robí komplexnú diagnostiku a liečbu akútnej a chronickej bolesti, ako aj konzultačné služby pre ostatné pracoviská liečby bolesti na Slovensku. Okrem liečebno-preventívnej činnosti robí aj dispenzarizáciu pacientov. Od roku 1991 pôsobíme v rámci SPAM ako detašované pracovisko Katedry AIM a robíme postgraduálne



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice



SOLVAY
PHARMA

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB

vzdelávanie. Školiace miesta u nás absolvovalo 88 lekárov. Zúčastňujeme sa aj pregraduálneho vzdelávania na JLF UK a Katedre ošetrovateľstva. Pracovisko má rozsiahle prednáškové, zreteľahodné publikačné a osvetové aktivity. Rozsahom a charakterom svojej činnosti sa pracovisko radí na najvyšší stupeň organizačnej štruktúry pracovísk pre liečbu bolesti a naplňa štatút kliniky pre liečbu bolesti. Od roku 1995 pôsobí v Martine aj druhé pracovisko **Ambulancia pre liečbu bolesti v PKL**, vedúcim lekárom je MUDr. Stanislav Fabuš. Obe pracoviská pracujú na plný úväzok. Za minulý rok tu bolo vyšetrených 655 nových pacientov, 242 s nádorovou (najviac na Slovensku) a 413 s nenádorovou bolesťou, u ktorých bolo urobené 5875 vyšetrení.

10. Zo zahraničnej tlače:

Liečba nádorovej bolesti doma.

Philippe Poulain, Agnes Longlade, James Goldberg: Pain Clinical Updates, Volume V, Issue 1, March 1997

Domáca liečba bolesti ponúka mnohé výhody. Šetrenie financií je podstatným prínosom, ale najdôležitejšou výhodou je spokojnosť pacienta a jeho príbuzných. Bolesť je často hlavným symptómom ochorenia, ktorý obťažuje pacienta, takže správna liečba bolesti je nevyhnutnou požiadavkou pre zabezpečenie dobrej starostlivosti. Hlavným cieľom starostlivosti o pacientov s pokročilým nevyhlieateľným ochorením je kvalita života, vrátane psychologického a funkčného uspokojivého stavu. Avšak efektívna liečba bolesti doma vyžaduje odlišný organizačný postup ako je ten, ktorý sa používa v nemocniciach. Základné predpoklady úspešného domáceho programu pre liečbu rakoviny a ostatných vážnych ochorení ako je HIV/AIDS sú:

- Úzka spolupráca medzi zdravotníckymi pracovníkmi - praktickými lekármi, špecialistami z nemocnice, sestrami domácej starostlivosti - s cieľom efektívnej a kontinuálnej informovanosti.
- Častá komunikácia na podklade špeciálnych hodnotiacich stupníc bolesti.
- Vysoká úroveň profesionálnej kompetencie získaná špeciálnym vzdelávaním.
- Jasná definícia úlohy každého profesionála v tíme, vybranom podľa potrieb individuálneho pacienta a rodiny.

Pred tromi rokmi bol v Inštitúte Gustava Roussyho navrhnutý program, určený pacientom s rakovinou v domácej starostlivosti. Čoskoro ho bolo potrebné rozšíriť o paliatívnu starostlivosť aj o pacientov s vážnymi nerakovinovými ochoreniami v ambulantnej praxi. V článku prezentujeme praktické aspekty a výsledky nášho ambulantného programu kontinuálnej starostlivosti.

Špeciálne znaky domácej liečby bolesti

Fyziologické mechanizmy liečby bolesti doma a v nemocnici sú rovnaké. Psychosociálne faktory a vplyvy okolia sa však významne líšia a môžu drasticky ovplyvniť zážitok bolesti. Osamotenosť a izolácia sú bežné pocity pacienta, členov rodiny a zdravotníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť mimo kontinuálnej silnej sociálnej podpory zdravotníckeho prostredia. Psychosociálne dôsledky pacientovej choroby, rovnako ako vzájomné vzťahy a konflikty v rodine, sa v domácom prostredí zväčšujú. Zabezpečovatelia domácej starostlivosti, aby boli akceptovaní rodinou, musia citlivo prispôbovať liečebné metódy a rady tejto situácii. Členovia rodiny, ktorí poskytujú pacientovi kontinuálnu starostlivosť, väčšinou popri svojom zamestnaní a domácich pracovných aktivitách, sú ohrození syndrómom z vyhorenia („burn out“).

Zdravotníci musia zohľadniť tieto skutočnosti pri hodnotení bolesti a voľbe liečebnej stratégie. Bolesť je multidimenzálna skúsenosť a ťažko dosiahneme úľavu bolesti, ak sa bolesť mení, keď jej patofyziologická príčina nie je presne charakterizovaná a hlavne, ak tu spolupôsobia ostatné symptómy ako je depresia, dyspnoe alebo anxieta. Hodnotenie bolesti - hlavne v domácnosti - musí byť robené so zohľadnením fyzických, emočných, kognitívnych a vonkajších faktorov.

Metódy hodnotenia

Pomôcky pre hodnotenie bolesti musia byť jednoduché, špecifické a použiteľné pre zdravotníckych profesionálov i pre pacientov. Jednoducho povedané, aby zlepšili komunikáciu a rozhodovanie. Medzi rutinne používanými hodnotiacimi pomôckami len málo je vhodných na hodnotenie bolesti doma.

Vizuálna analógová stupnica (VAS), verbálna stupnica (VS) a numerická stupnica (NS) sú populárne v domácom prostredí. Percentuálne vyjadrenie úľavy bolesti je užitočné pre hodnotenie priebehu liečby. Obrázky s náčrtom ľudského tela (body charts) sú nápomocné v lokalizácii bolesti a poslúžia diagnóze príčiny. Pacienti často kreslia nociceptívnu bolesť tenkou čiarou, naopak neuropatickú hrubou rozmazanou čiarou. V niektorých prípadoch, iníciaľna najväčšia bolesť sa progresívne znižuje pri správnej liečbe, a menej výrazná zložka sa môže naopak zvýrazniť. Skúsené tímy vystačia s jednou hodnotiacou metódou, menej skúsení potrebujú viacej hodnotiacich metód, aby sa vyhli chybám v komunikácii a hodnotení.

V našom programe, hodnotíme „globálne“ skóre bolesti (tabl.1), ktoré získame nasledujúcimi metódami:

- Vizuálna analógová stupnica (VAS): pacient novú bolesť porovnáva s predchádzajúcou číslami 0, 1 alebo 2, ktoré vyjadrujú či sa skóre znižuje, nemení alebo zvyšuje.
- Verbálna stupnica: pacient hodnotí intenzitu bolesti na stupnici 0-4 (od „žiadna“ do „neznesiteľnej“).
- Percentuálne vyjadrenie úľavy bolesti: pacient hodnotí úľavu v priebehu liečby na stupnici 0-4.

Globálne skóre bolesti je výsledkom súčtu týchto troch stupníc, v rozpätí od 0 (vôbec žiadna bolesť) do 10 (maximum, najhoršia bolesť).

Tabuľka 1. Stupnice bolesti v globálnom skóre bolesti

Zmeny intenzity bolesti vo VAS	Zvýšená 2	Rovnaká 1	Znížená 0		
Verbálna stupnica	Neznesiteľná 4	Silná 3	Stredná 2	Slabá 1	Žiadna 0
Percentá úľavy bolesti	0-30% 4	30-<50% 3	50-<80% 2	80-<100% 1	100% 0

Globálne skóre bolesti (rozpätie 0-10) je vypočítanou sumou zo zmien vo VAS, verbálnej stupnice a percentuálneho vyjadrenia úľavy bolesti.

Liečba

Hodnotenie bolesti by nemalo cenu, ak by nebolo sledované vhodnou úpravou liečby. Ideálne je, ak bolesť z akejkoľvek príčiny môže byť liečená doma. Analgetiká vhodné pre domácu liečbu sa nelíšia od tých, ktoré sú podávané v nemocniciach a mali by byť aplikované podľa zásad doporučených WHO. Najjednoduchšia aplikačná cesta, často orálna, je obvyčajne najlepšia. Keď postup doporučený WHO nemôže byť doma



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

**8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice**



**SOLVAY
PHARMA**

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB

aplikovaný, pretože sa u pacienta objavia symptómy ako je sedácia, obštipácia alebo zhoršenie vedomia, je potrebné promptne zabezpečiť náročnejšie techniky.

Z novších postupov sú to parenterálne aplikované analgetiká metódou pacientom kontrolovanej analgézie (PCA) alebo transdermálny fentanyl (TTS), tiež ich možno jednoducho doma aplikovať, nakoľko nevyžadujú rozsiahlejšie školenie, ako je to potrebné pri invazívnych postupoch typu intraspinalnej či intracerebrálnej aplikácie opioidov. PCA je nápomocná v liečbe nestabilnej bolesti (t.j. nárazová bolesť, bolesť pri pohybe), zatiaľ čo TTS je vhodnejší pre chronickú, stabilnú a kontinuálnu bolesť. Obidve možnosti zvyšujú autonómiu pacientov liečených doma. Vedľajšie účinky vo vzťahu k opioidnej liečbe by mali byť liečené agresívne, prostredníctvom starostlivého monitorovania, hodnotenia, prispôbeným dávkovaním, najdôležitejšia je prevencia aplikáciou „črevného režimu“ ešte pred zahájením liečby opioidmi.

Techniky nefarmakologickej liečby bolesti sú jednoduché a prospešné pri liečbe doma. Psychologické intervencie ako je relaxácia, uvoľňovanie sa, riadené predstavy, spätná väzba, fyzioterapeutické postupy ako masáž, odpočinok, aplikácia tepla a chladu, cvičenie, stretching môžu zlepšiť a posilniť farmakologický postup. Anestetické techniky ako sú nervové blokády môžu zabezpečiť prolongovanú úľavu bolesti u niektorých pacientov, napríklad pri rakovine pankreasu.

Organizácia

Pacient a rodina by mali byť základom siete zloženej zo zdravotníckych profesionálov z nemocnice, jednotky paliatívnej starostlivosti a dennej starostlivosti. Každý poskytovateľ zdravotníckej starostlivosti si musí uvedomovať špecifickú úlohu, ciele a obsah svojej profesionálnej špecializácie. Vo všeobecnosti sa od lekárov očakáva vysvetlenie a zhodnotenie patofyziologických mechanizmov bolesti a ostatných symptómov. Na základe tejto syntézy urobia diagnózu a navrhnu vhodný liečebný postup. Sestry, ktoré sú v dlhodobom a častom kontakte s pacientom a rodinou, sú zodpovedné za ich výchovu. Sestry tiež musia sledovať, či preskripcie lekára sú správne chápané a aplikované. Lekári môžu sestrám delegovať kompetencie - na mieste hodnotiť bolesť a liečbu vedľajších účinkov. Navyše, u dobre integrovaného a skúseného tímu, môžu sestry (pod dohľadom lekára) titrovať dávky analgetík a ordinovať adjuvantné lieky na zvýšenie účinku analgetík, či redukciu vedľajších účinkov. V takýchto prípadoch, lekári a sestry by mali dodatočne zaznamenať zmeny v preskripcionom protokole a upraviť štandardné ordinácie (tabl.2).

Naše skúsenosti

Navrhli a vyhodnotili sme ambulantný kontinuálny liečebný program pre pacientov s rakovinou, ktorých symptómy nemohli kontrolovať praktickí lekári bežnými metódami liečby, alebo ktorí predtým vyžadovali hospitalizáciu na zabezpečenie kontroly bolesti a paliatívnej starostlivosti. Pacienti z domácej starostlivosti boli poslaní do našej ambulancie bolesti, keď im základné analgetické techniky nezabezpečili úľavu bolesti alebo keď sa objavili ostatné symptómy ako je obštrukcia GITu, dyspnoe alebo poruchy vedomia. Cieľom nášho programu bolo zabezpečiť optimálnu kontrolu bolesti, udržať autonómiu doma a zaistiť kontinuitu starostlivosti.

Pri prvom vyšetrení v ambulancii bolesti, lekár vyšetril pacienta a navrhol liečebný plán. Ďalej spolupracoval a zostal v úzkom kontakte s pacientovým praktickým lekárom - základným článkom domácej paliatívnej starostlivosti. Sestra domácej starostlivosti potom začala denné návštevy pacienta doma za účelom hodnotenia bolesti a ostatných symptómov. Sestra sledovala dávkovanie liekov a adjuvancií podľa preskripcioného protokolu (tabl.2) kým sa nedosiahla žiadúca kontrola bolesti a ostatných symptómov. Sestra tiež pozorne vyhodnocovala vedľajšie účinky a ak bolo potrebné, aplikovala predpísanú liečbu. Sociálne služby, fyzioterapia, upratovanie a psychosociálna podpora tiež bola pacientovi zabezpečovaná doma.

Retrospektívne sme vyhodnotili kontrolu bolesti u 64 pacientov liečených podľa tohoto protokolu počas dva a pol roka. Na začiatku liečby, 67% pacientov bolo v paliatívnom a 33% pacientov v terminálnom štádiu ochorenia. Úvodné psychologické hodnotenie ukázalo, že 22% pacientov trpelo veľkou depresiou, 30% pacientov malo poruchy nálady, 1% pacientov malo iné psychiatrické poruchy, 22% pacientov nemalo žiadne psychologické poruchy. Zo 64 pacientov, 12 stále žije. 52 pacientov bolo sledovaných až do ich smrti, priemerná dĺžka starostlivosti bola 88,7 dní (rozpätie 1-343 dní), z ktorých 18 dní strávili v nemocničnej ambulancii bolesti kvôli paliatívnej liečbe (t.j. rádioterapia, chemoterapia) alebo pre kontrolu symptómov (t.j. bolesť, črevná obštrukcia, dyspnoe). Priemerná dĺžka hospitalizácie bola len 3,5 dňa, väčšinou tesne pred smrťou. Priemerná doba starostlivosti u celej skupiny 64 pacientov bola 190,3 dňa, priemerná doba hospitalizácie bola len 12 dní. Takže domáca starostlivosť tvorila 93,7% dĺžky celkovej liečby u celej skupiny pacientov. Z 52 zomretých pacientov, 27 umrelo doma, 5 v jednotke paliatívnej starostlivosti a 20 v nemocnici. Táto subskupina tvorila 75,8% celkovej starostlivosti doma.

Pacienti boli liečení orálnymi opioidmi, intravenóznymi alebo subkutánnymi infúziami morfinu, PCA alebo TTS-fentanylom. V súhlase so skúsenosťou Memorial Sloan-Kettering Cancer ctr. v New Yorku, niektorí pacienti vyžadovali viaceré aplikačné cesty na zabezpečenie najlepšej kontroly bolesti s minimom vedľajších účinkov. Žiaden pacient nepotreboval spinálnu analgéziu. Dobrá kontrola bolesti bola u väčšiny pacientov dosiahnutá počas domácej liečby. 12 pacientov bolo bez bolesti počas štúdie (nikdy nemali skóre bolesti >3 dlhšie ako 48 hodín), 40 pacientov malo skóre medzi 3 a 5, 12 pacientov malo skóre 5 alebo viac dlhšie než 48 hodín.

Tabuľka 2. Liečebný protokol na zabezpečenie kontroly bolesti a ostatných symptómov doma

Počet dychov (PD) GSB 3 alebo menej 4 5 alebo viac	PD 10 alebo viac bez zmeny zvýšiť dávku zvýšiť dávku	PD 8-10 znižit dávku sledovanie volať lekára	PD menej než 8 Naloxon + volať lekára (u) Naloxon + volať lekára (u) Naloxon + hospitalizácia (u)
Nauzea/zvracanie GSB 3 alebo menej 4 5 alebo viac	Občas Liečba 1 zvýšiť dávku + Liečba 1 zvýšiť dávku + Liečba 1	Často Liečba 1+2 zvýšiť dávku + Liečba 1+2 volať lekára + Liečba 1+2	Žiadna odpoveď na liečbu znižit dávku + volať lekára hospitalizácia hospitalizácia (u)
Obštipácia GSB 3 alebo menej 4 5 alebo viac	1 stolica / 3-4 dni Liečba 1 zvýšiť dávku + Liečba 1 zvýšiť dávku + Liečba 1	1 stolica / 5-6 dni Liečba 2 volať lekára volať lekára	Žiadna stolica za týždeň volať lekára volať lekára hospitalizácia (u)
Tras GSB 3 alebo menej 4 5 alebo viac	Žiaden bez zmeny zvýšiť dávku zvýšiť dávku	Pozorovaný sestrou Liečba zvýšiť dávku + Liečba zvýšiť dávku + Liečba	Žiadna odpoveď na liečbu volať lekára zvýšiť dávku + volať lekára zvýšiť dávku + volať lekára
Dysfória GSB 3 alebo menej 4	Žiadna bez zmeny zvýšiť dávku	Nočné múry Liečba Liečba + volať lekára	Vážne poruchy vedomia volať lekára hospitalizácia



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

**8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice**



**SOLVAY
PHARMA**

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB

5 alebo viac	zvýšiť dávku	Liečba +volať lekára	hospitalizácia (u)
Sedácia	Žiadna	Neobyčajný nepokoj	Vždy ospalý
GSB 3 alebo menej	sledovanie	znižovať dávku	Stop analgetiká +volať lekára
4	zvýšiť dávku	volať lekára	hospitalizácia (u)
5 alebo viac	zvýšiť dávku	volať lekára	hospitalizácia (u)

Záver

Koncept paliatívnej starostlivosti, ktorý bolo doteraz odsúvaný na okraj záujmu medicínskej praxe, dosiahol legitimitu a prenikol do zdravotníckeho vzdelávania, starostlivosti o pacientov a zdravotníckej politiky na celom svete. Úzka spolupráca profesionálnych zdravotníkov je nevyhnutná, aby sa dosiahla dobrá kontrola bolesti, vedľajších účinkov liečby ako aj kontrola pacientov, u ktorých sa ťažko dosahuje úľava bolesti. Takáto starostlivosť by sa mala zahájiť už vo včasných štádiách liečby, teda oveľa skôr ako sa pacient dostane do terminálnej fázy ochorenia, u všetkých pacientov v domácej starostlivosti, kde sa už nedá očakávať remisia. Organizovaný, agresívny prístup orientovaný na kontrolu bolesti a ostatných symptómov, zvyšuje kvalitu života pacienta, rodiny a snáď dokonca aj profesionálnych zdravotníkov. (preložila MUDr. Marta Kulichová, CSC.)

11. Informácie o niektorých odborných akciách na rok 2000 (IASP kongresy od konca apríla):

- 8. Slovenské dialógy o bolesti, 8. - 9. september 2000, Košice (hlavná téma: viscerálna bolesť)
- II. Česko – Slovenské dialógy o bolesti, 19. – 21. októbra 2000, Rožnov pod Radhoštěm (hlavná téma neuropatická bolesť, inf. telef: 00420 47/ 553 1098) Info: Dr. J. Kozak, Univ Hosp Motol, Vvalu 84, 150 18 Praha 5, Czech Republic (Tel 42-2-2443-5585; Fax 42-2-2443-5576; email j.kozak@lfmotol.cuni.cz).
- 6. žilinská konferencia o bolesti, 15.6.2000, Žilina, (hlavná téma: Bolesť a herpetická infekcia)
- 4. Letné stretnutie algeziológov, 30.júna až 2.júla, Bystrá pri Tálloch (téma: vyšetrenie pacienta na algeziologickej ambulancii a jednotná dokumentácia).
- Akupunktúra a bolesť, 3.6.2000, Banská Bystrica, Celoštátna vedecko-pracovná konferencia Sekcie akupunktúry pri Asociácii súkromných lekárov SR. Kontakt: Centrum akupunktúry, Ivánska cesta 23, 921 04, Bratislava, tel.: 07/434 11 880, prim. MUDR. Gustáv Solár.
- XX. Congressus Acupuncturae Bohemiae et Slovacae cum participatione internationali, 17.-19. november, Brno.
- The Worldwide Pain Conference, July 15-21, 2000, San Francisco, USA
- The Pain in Europe III – Advances in Pain Research and Therapy. The 3rd Congress of EFIC, 27-30 Sept. 2000, Nice, France, Info: SOCFI EFIC 2000, 14, rue Mandar, 75002 Paris, France (Tel 33-1-44-88-25-75; Fax 33-1-40-2604-44; email socfi@socfi.fr).
- Apr. 26-28, 2000, Bangkok, Thailand Annual Meeting of the Thai Pain Society (IASP Chapter). Info: Dr. P. Chaudakshetrin, Pain Clinic, Dept of Anesthesiology, Siriraj Hosp, Faculty of Medicine, Mahidol Univ, Bangkok 10700, Thailand (Tel 66-2-411-3713; Fax 662-411-3713; email sipcd@mahidol.ac.th).
- May 4-7, 2000, Grado (Gorizia), Italy National Meeting-of the Associazione Italiana per to Studio del Dolore (IASP Chapter). Info: Secretariat, AISD, Istituto di Anestesiologia a Rianimazione, Univ degli Studi di Verona, Ospedale Policlinico, 37134 Verona, Italy (Tel 39-045-8074311; Fax 39-045-8204145; web www.salus.it/dollagg.html).
- May 12-14, 2000, Banff, Alberta, Canada Pain 2000: Mind, Medicine and Mechanisms: Annual Conference of the Canadian Pain Society. (IASP Chapter). Info: M. Olsen (Tel 403220-4251; Fax 403-270-2330; email cps@u.calgary.ca; WEB www.medicine.dal.ca/cps/ banff2000).
- May 18-21, 2000, Bergen, Norway 23rd Annual Meeting of the Scandinavian Association for the Study of Pain (IASP Chapter). Info: Dr. E. Jorum, Lab of Clinical Neurophysiology, The National Hosp, 0027 Oslo, Norway (WEB www.mmedia.is/SASP/).
- May 27-30, 2000, Alexandroupoli, Thrace, Greece: Opioids in Pain: An Inexcusably Neglected Friend - 3rd Annual Meeting of the Hellenic Pain Society (IASP Chapter). Info: Dr. A. Karathanos, 4-6 Makrynitsis Str., Athens 115 22 Greece (Tel 30-1-64-44-174; Fax 30-1-6421-700).
- The International Symposium on Regional Anesthesia and Pain Medicine, May 31 – June 3, 2000, Québec City, Canada
- June 2-3, 2000, Spa Atomske Toplice, Slovenia, IV Seminar of Pain. Spon: Slovenian Association for Pain Management (IASP Chapter). Info: Dr. N. Krceviski-Skvarc, Maribor Teaching Hospital, Dept of Anesthesiology, Intensive Care and Pain Treatment, Ljubljanska 5, 2000 Maribor, Slovenia (Tel 386-62-317-221 int. 1536; Fax 386-62-315-136).
- June 18-21, 2000, London, United Kingdom 5th International Symposium on Paediatric Pain. Spon: IASP Special Interest Group on Pain in Childhood. Info: Meeting Makers Ltd, Jordhill Campus, 76 Southbrae Dr, Glasgow G13 1PP, United Kingdom (Tel 44-141-4341500; Fax 44-141-434-1519; email ispp2000@meetingmakers.co.uk).
- June 23-26, 2000, Lima Peru III Congreso Peruano de Dolor. Spon: Asociacion Peruana para el Estudio del Dolor (IASP Chapter). Info: Dra. M. Berenguel Galiano, 577 Los Rosales, Surco, Lima 33, Peru (Tel 51-14-448-4508; email bull@newaccess.com.pe).
- July 12-13, 2000, The International symposium Satellite of 9th Congress of the Pain Clinic, Tokyo, Japan
- 3-7 September 2000, Headache WORLD 2000, London, UK
- 14-17 October 2000 The Syrian International Congress on Pain, , Damascus, Syria
- Oct. 25-29, 2000, Hamburg, Germany Annual Meeting of Deutsche Gesellschaft zum Studium des Schmerzes (IASP Chapter) together with Annual Meeting of Deutsche Medizinische Kopfschmerzgesellschaft. Info: Prof. Dr. B. Bromm, Inst of Physiology, Univ Hosp Hamburg, 20246 Hamburg, Germany (Tel 49-40-42803-6170; Fax 49-40-428034920; email bromm@uke.uni-hamburg.de; WEB www.uke.uni-hamburg.de/schmerzkongresshamburg).
- November 2000, Beit Gavriel, Sea of Galilee, Israel Annual Meeting of the Israel Pain Association (IASP Chapter). Info: Dr. A. Kuritzky, Neurology Dept, Rabin Medical Ctr, Petach-Tique 49100, Israel (Fax 972-9-7716630).
- Nov. 2-5, 2000, Atlanta, Georgia, USA Annual Meeting of the American Pain Society (IASP Chapter). Info: APS, 4700 W. Lake Ave, Glenview, IL 60025-1485, USA (Tel 847-3754715; Fax 847-375-4777; email info@ampainsoc.org; WEB www.ampainsoc.org).
- Nov. 8-10, 2000, Cairo, Egypt African Pain Congress. Spon: Middle East Association for the Study of Pain (IASP Chapter). Info: Prof. M. El-Ansary, Avicenna Pain Relief Unit, Al-Azhar Univ, PO Box 274, Dokki, Cairo, Egypt (Tel 20-12-2166808; Fax 20-3031806).
- Nov. 19-21, 2000, Huatulco, Oaxaca, Mexico XX Reunion AMETD Curso. Internacional 2000. Spon: Asociación Mexicana para el Estudio y Tratamiento del Dolor (IASP Chapter). Info: Dr. U. Guevara, Dra. S. Bistre (Tel 52-5-281-56-59; Fax 52-5-281-18-66; email sbistre@mail.internet.com.mx).
- Dec.7-9, 2000, The 4th Conference on Pain Management and Chemical Dependency, Washington, USA
- Aug. 17-22, 2002 San Diego, California, USA 10th WORLD CONGRESS ON PAIN International Association for the Study of Pain 909 NE 43rd St, Suite 306 Seattle, WA 98105-6020, USA. Tel. 206-547-6409, Fax 206-547-1703, email IASP@locke.hs.washington.edu). web www.halcyon.com/iasp
- Aug. 2005 Sydney, Australia 11th WORLD CONGRESS ON PAIN International Association for the Study of Pain 909 NE 43rd St, Suite 306 Seattle, WA 98105-6020, USA, Tel 206-547-6409, Fax 206-547-1703 web www.halcyon.com/iasp, email IASP@locke.hs.washington.edu).

12. Nové knihy a časopisy IASP (z IASP Newsletter, koniec roka 1999):



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

**8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice**



**SOLVAY
PHARMA**

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB

This list of books/publications is presented for informational purposes only. Please contact your bookstore or order them directly from the publisher. IASP does not have these books for sale unless specifically indicated.

- Psychological Mechanisms of Pain and Analgesia. D.D. Price, 1999, hardbound, 250pp, ISBN 0-931092-29-9. US\$69.00 (IASP members: US\$50.00). Order from: IASP Press, 909 NE 43rd St, Suite 306, Seattle, WA 98105-6020. (Tel: 206-547-6409; Fax: 206-547-1703; email: IASP@locke.hs.washington.edu; web: www.halcyon.com/iasp)

- Tratamento da Dor na Brasil. Evolucao historica. (in Portuguese) A.B. de Castro, 1999, 270pp, US\$50.00. Order from: Editora Maio Ltda., Av. Presidente Kenedy 35, Curitiba, 80220-200 Brazil. (Tel./Fax: 55-41332-2995; email: editoramaio@onda.com.br)

- Manejo del Dolor por Cancer. (Spanish translation of US governments clinical recommendations to manage cancer pain). Free. Order from: P. Jones, WHO Collaborating Center, Dept. of Symptom Control and Palliative Care, Box 221, Holcombe Blvd, Houston, TX 77030, USA (Fax: 713-7453805; email: pjones@mdanderson.org)

- Novel Aspects of Pain Management. Opioids and Beyond. Eds. J. Sawynok, A. Cowan. 1999, 373pp, ISBN 0-471-18017-3. US \$119.95. Order from: Wiley-Liss, Inc., 605 Third Ave., New York, NY 10158-0012, USA (Tel: 1-800-225-5945; Fax: 212-8508888, Attn. A. Yee)

- Guideline for the Management of Acute and Chronic Pain in Sickle-Cell Disease American Pain Society. 1999, 87pp, US\$15.00. Order from: APS, 4700 W. Lake Ave., Glenview, IL 60025-1485, USA (Tel: 847375-4715; Fax: 847-375-4777; email: info@ampainsoc.org; www.ampainsoc.org)

New Journals:

- Journal of Back and Musculoskeletal Rehabilitation. Special price to IASP members: US\$75.00 for 2 volumes of 3 issues per year. Order from: IOS Press, 5795-G Burke Ctr. Parkway, Burke, VA 22015, USA (Tel: 703-323-5554; Fax: 703-323-3668; email: iosbooks@iospress.com; www.iospress.nl)

- Journal of Cannabis Therapeutics. Ed. E.B Russo. Subscriptions: US\$36.00, Institutions: US\$48.00 Order from: The Haworth Press, Inc., 10 Alice St., Binghamton NY 13904-1580, USA (Tel: 1-800-429-6784; 607-722-5857; Fax: 607-771-0012; email: getinfo@haworthpressinc.com; www.haworthpressinc.com)

The table of contents, book reviews, ordering information, etc., for each book listed below are available in the IASP web page: www.halcyon.com/iasp. For additional information contact IASP Press® at the following address: IASP Press Tel: 206-547-6409 909 NE 43rd St., Suite 306 Fax: 206-547-1703 Seattle WA 98105 USA email: iasp@locke.hs.washington.edu

- Psychological Mechanisms of Pain and Analgesia. Donald D. Price, 1999, ISBN 0-931092-29-9, 250 pp, hardbound. Price: US \$69.00 [IASP members: US \$50.00] Item No: PPRM15.

- Pain in the Elderly. Betty R. Ferrell and Bruce A. Ferrell (Eds). 1996, ISBN 0-93109215-9, 152 pp, softbound. Price: US\$25.00 [IASP members: US\$16.25]. Item No. PIE

- Opioid Sensitivity of Chronic Noncancer Pain. Eija Kalso, Henry J. McQuay, Zsuzsanna Wiesenfeld-Hallin (Eds). 1999, ISBN 0-931092-28-0, 406 pp, hardbound. Price: US \$68.00 [IASP members: US \$44.20] Item No: PPRM14.

- Chronic and Recurrent Pain in Children and Adolescents. Patrick J. McGrath, G. Allen Finley (Eds.), 1999, ISBN 0-93109227-2, 288 pp, hardbound. Price: US\$67.00 [IASP members: US\$43.55]. Item No. PPRM13.

- Pain 1999 - An Updated Review (Vienna Refresher Course Syllabus) Mitchell B. Max (Ed). 1999, ISBN 0-931092-32-9, 600 pp, softbound. Price: US \$35.00. Item No. RC99

- Abstracts - 9th World Congress on Pain. (Vienna, August 1999). 1999, ISBN 0-931092-33-7, 646 pp, softbound. Price: US \$35.00. Item No. ABS99

- Epidemiology of Pain. Iain K. Crombie, Peter R. Croft, Steven J. Linton, Linda LeResche, and Michael Von Korff (Eds). 1999, ISBN 0-931092-25-6, 336 pp, softbound. Price: US\$61.00 [IASP members: US\$42.70]. Item No. EOP

- Pain and Suffering. William K. Livingston. 1998, ISBN 0-931092-24-8, 268 pp, hardbound. Price: US\$48.00 [IASP members: US\$31.20]. Item No. SUFFER

- Assessment and Treatment of Cancer Pain. Richard Payne, Richard B. Patt, and C. Stratton Hill, Jr. (Eds). 1998, ISBN 0-931092-21-3, 344 pp, hardbound. Price: US\$71.00 [IASP members: US\$46.15]. Item No. PPRM12

- Sickle Cell Pain. Samir K. Ballas. 1998, ISBN 0-931092-22-1, 389 pp, hardbound. Price: US \$87.00 [IASP members: US\$56.55]. Item No. PPRM11

- Measurement of Pain in Infants and Children. G. Allen Finley and Patrick J. McGrath (Eds). 1998, ISBN 0-931092-20-5, 224 pp, hardbound. Price: US\$67.00 [IASP members: US\$43.55]. Item No. PPRM 10

- Molecular Neurobiology of Pain. David Borsook (Ed). 1997, ISBN 0-931092-19-1, 384 pp, hardbound. Price: US\$76.00 [IASP members: US\$49.40]. Item No. PPRM9

- Pain Treatment Centers at a Crossroads: A Practical and Conceptual Reappraisal. Mitchell J.M. Cohen and James N. Campbell (Eds). 1996, ISBN 0-931092-14-0, 352 pp, hardbound. Price: US \$39.00. Item No. PPRM7

- Reflex Sympathetic Dystrophy: A Reappraisal. Wilfrid Janig and Michael Stanton-Hicks (Eds). 1996, ISBN 0-931092-13-2, 268 pp, hardbound. Price: US\$55.00 [IASP members: US\$35.75]. Item No. PPRM6

- Core Curriculum for Professional Education in Pain. 2nd edition. Howard L. Fields (Ed). 1995, ISBN 0-931092-12-4, 136 pp, softbound. Price: US\$16.00. Item No. CORE2

- Visceral Pain. Gerald E Gebhart (Ed). 1995, ISBN 0-931092-10-8, 528 pp, hardbound. Price: US\$30.00. Item No. PPRM5

- Temporomandibular Disorders and Related Pain Conditions. Barry J. Sessle, Patricia S. Bryant and Raymond A. Dionne (Eds). 1995, ISBN 0-931092-09-4, 506 pp, hardbound. Price: US\$23.00. Item No. PPRM4

- Touch, Temperature, and Pain in Health and Disease: Mechanisms and Assessments. Jorgen Boivie, Per Hansson, and Ulf Lindblom (Eds). 1994, ISBN 0-931092-08-6, 548 pp, hardbound. Price: US\$27.00. Item No. PPRM3

- Classification of Chronic Pain. 2nd edition. Harold Merskey and Nikolai Bogduk (Eds). 1994, ISBN 0-93109208-1, 240 pp, softbound. Price: US\$12.00. Item No. TBOOK

- Proceedings of the 7th World Congress on Pain. Gerald F. Gebhart, Donna L. Hammond, and Troels S. Jensen (Eds). 1994, ISBN 0-931092-07-8, 949 pp, hardbound. Price: US\$40.00. Item No. PPRM2

- Pharmacological Approaches to the Treatment of Chronic Pain: New Concepts and Critical Issues. Howard L. Fields and John C. Liebeskind (Eds). 1994, ISBN 0-931092-04-3, 326 pp, hardbound. Price: US\$36.00. Item No. PPRM 1

13. Rôzne informácie:

Spravodaj SSŠLB.

Ako sme už opakované avizovali, naďalej ostáva v platnosti výzva o zasielanie vašich príspevkov do nového Spravodaja našej Spoločnosti. Využite tento priestor na publikáciu svojich skúseností, názorov a podnetov. Ako ste si vyššie všimli, v každom čísle budeme uverejňovať pravidelný príspevok - správu o histórii, činnosti a problémoch jednotlivých pracovísk bolesti z celého Slovenska. Tiež tu môžeme uverejniť vaše oznamy o lokálnych a regionálnych aktivitách, oznámiť skúsenosti zo zahraničných štáží, inzeráty a podobne. Za týmto účelom chceme v Spravodaji zriadiť rubriku Verejné fórum, kde by sme sa mohli vzájomne informovať o akýchkoľvek problémoch, názoroch a aktivitách na poli liečby bolesti. Nezabudnime tiež na možnosť reklamy farmaceutických či iných firiem, zaoberajúcich sa činnosťou súvisujúcou s liečbou bolesti a paliatívnou starostlivosťou (alebo ošetrovaním dlhodobých chorých). Netrepezlivo čakáme na vaše príspevky a ďalšie nápady, ktoré zasielajte (na diskete, E-mailom) do redakcie Spravodaja SSŠLB a centra databázy. Veríme, že zmena obsahu aj formy listu prispeje ku vašej spokojnosti i informovanosti.

Kódovanie bolesti (IASP).



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

**8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice**



**SOLVAY
PHARMA**

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB

V poslednom Liste členom sme sľúbili, že vám zašleme tabuľku kódov bolesti, ktoré dopĺňajú diagnózu bolesti. Upozorňujeme, že v správe o algeziologickom vyšetrení má byť uvádzaná práve táto diagnóza, ktorá bolesť charakterizuje presne a z viacerých hľadísk. Podrobnejšie informácie o vedení dokumentácie budú programom semináru na Letnom stretnutí algeziológov.

I.oblasť		II.systém		III.charakteristika bolesti	IV.trvanie bolesti	.	V.etiológia	.
hlava, tvár, ústa	000	nervový systém a zmysly	00	nezistená, neznáma	0 nezistené, neznáme	.0	genetické a vrodené chyby	.00
krk	100	nervový systém (psychiatr.)	10	1 záchvat, limitované trvanie	1 slabá (0-3) 1 mesiac a menej	.1	trauma, operácia, úraz	.01
rameno, horná končatina	200	respiračný, kardiovask.	20	trvalá rovnakej intenzity	2 slabá (0-3) 1-6 mesiacov	0.2	infekcia, parazity	.02
hrudník	300	kostra, svaly, spojivo	30	trvalá menlivej intenzity	3 slabá (0-3) viac ako 6 mesiacov	0.3	zápalové, imunitné reakcie	.03
brucho	400	koža, podkožie, žľazy	40	opakovaná nepravidelne	4 stredná (4-7) 1 mesiac a menej	0.4	neoplazma	.04
LS a hrubá črieva	500	gastro-intestinálny	50	opakovaná pravidelne	5 stredná (4-7) 1-6 mesiacov	0.5	toxická, metabolická, cievna, výživová, endokrinná, radiačná	.05
dolné končatiny	600	pohlavno-močový	60	záchvatovitá	6 stredná (4-7) viac ako 6 mesiacov	0.6	degeneratív, mechanická	.06
panva	700	ostatné (ŠŽ, LU, hemopoet.)	70	trvalá so silnými záchvatmi	7 silná (8-10) 1 mesiac a menej	0.7	dysfunkčná	.07
perineum a genitál	800	viac ako 1 systém	80	iná kombinácia	8 silná (8-10) 1-6 mesiacov	0.8	neznáma a iná	.08
viac ako 3 časti	900			žiadna z menovaných	9 silná (8-10) viac ako 6 mesiacov	0.9	psychologické príčiny	.09

Príklad: 303.31= bolesť na hrudníku z nervového systému, trvalá, menlivej intenzity, trvajúca viac ako 6 mesiacov, posttraumatická

Dokumenty z algeziologických podujatí.

V redakcii máme už celkom peknú databázu elektronických fotografií z prakticky všetkých oficiálnych i mnohých neoficiálnych stretnutí algeziológov. Vďaka Dr. Broďánimu máme na CD k dispozícii snímky z Dialógov z Prešova (1997), Tálov (1998) a Nitry (1999), z letných stretnutí z Bystrej (1997) a Tajova (1998), z 9. svetového kongresu z Viedne (1999) a kongresov a stretnutí na Rhodose (1998) a vo Viedni (City Club, 1999), ako aj všetkých Žilinských konferencií o liečbe bolesti (1995-99). Pripomínajú príjemné slávnostné i veselé chvíle členov našej Spoločnosti. Slávnostnú a šťastnú atmosféru oficiálneho aktu prijímania našej SSŠLB za riadneho člena IASP minulý august vo Viedni vám môžu priblížiť nasledovné fotografie:



Veselú a družnú atmosféru našich letných stretnutí zas vidíte z týchto obrázkov:



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice



**SOLVAY
PHARMA**

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB



Ako sme už avizovali, je možnosť bezplatného získania týchto fotografií účastníkmi týchto akcií – ideálne osobnou návštevou v CB v Banskej Bystrici, alebo ich vieme zaslať cez internet, či (v nevyhnutnom prípade) i na disketách, ktoré nám do redakcie pošlete.

14. Záverom. Takže toľkoto sa nám zmestilo do tohoto vynoveného čísla nášho Spravodaja SSŠLB. Dúfame, že sa vám jeho forma i obsah páči. Neváhajte a píšete nám svoje názory a pripomienky. Spoločným silami sa nám, ako dúfame, podarí pre vás všetkých zabezpečiť pravidelný prísun spoločenských i odborných informácií z diania na poli liečby bolesti. Prajeme veľa zdravia a úspechov, ako aj šťastné prežitie najkrajších sviatkov v roku – Veľkej noci. Dovoďenia v júni v Žiline.

V Banskej Bystrici, 3.4.2000-04-03

Za redakciu Spravodaja SSŠLB

Igor Martuliak



SLOVAKOFARMA

GENERÁLNY SPONZOR SSŠLB

**8. Slovenské dialógy o bolesti,
8.-9. september 2000, Košice**



**SOLVAY
PHARMA**

OFICIÁLNY SPONZOR SSŠLB